

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

L. Annæi Senecæ Philosophi Opera, Qvæ Exstant Omnia

Seneca, Lucius Annaeus <Philosophus>

Antverpiæ, 1605

Epist. CXXI.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53700](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53700)

EPIST. CXXI.

ALIQUID pro argutius prætendit: tum proponit, An omnibus animalibus constitutionis suæ sensus? id est, sponte & naturâ eant, quò debent & sunt facta. Dicit esse, & exemplis rationibusque variè docet.

LITIGABIS, ego video: cum tibi hodiernam quæstiunculam, in quâ satis diu hæsimus, exposuero. Iterum enim clamabis, Hoc quid ad mores? Sed exclama, dum tibi primum alios opponam, cum quibus litiges, Posidonium & Archidemum. ² Hi iudicium accipient, deinde dicam. ³ Non quidquid morale est, bonos mores facit. Aliud ad hominem alendum pertinet, aliud ad exercendum, aliud ad vestiendum, aliud ad docendum, aliud ad delectandum. Omnia tamen ad hominem pertinent, etiam si non omnia meliorem eum faciunt. Mores alia aliter attingunt. Quædam illos corrigunt & ordinant, quædam naturam eorum & originem scrutantur. Cum quæritur, quare hominem natura produxerit, quare prætulit animalibus ceteris, longè me iudicas mores reliquisse? falsum est. Quomodo enim scies, qui habendi sint, nisi quid homini sit optimum, inueneris? nisi naturam eius inspexeris? Tunc demum intelliges, quid faciendum tibi, quid vitandum sit, cum didiceris quid naturæ tuæ debeas. Ego, inquis, volo discere, quomodo minùs cupiam, minùs timeam. Superstitionem mihi excute, doce leue esse vanumque hoc, quod felicitas dicitur: ⁴ vnam illi sillabam facillimè accedere. Desiderio tuo satisfaciam, & ad virtutes exhortabor, & vitia conuerberabo, licet aliquis nimium immoderatumque in hac parte me iudicet, non desistam persequi nequitiam, & affectus efferatissimos inhibere, & voluptates ituras in dolorem compescere, & votis obstrepere. Quidni? cum maxima malorum optauerimus, & ⁵ ex gratulatione natum sit quidquid obloquimur. Interim permitte mihi ea quæ paulò remotiora videntur, excutere. Quærebamus, an esset omnibus animalibus ⁶ constitutionis suæ sensus? Sensum autem esse ex eo maximè apparet, quòd membra aptè & expedite mouent, non aliter quam in hoc crudita. Nulli non partium suarum agilitas est. Artifex instrumenta sua tractat ex facili: rector nauis scit gubernaculum flectere: pictor colores quos ad reddendam similitudinem in multos variosque ante se posuit, celerimè denotat, & ⁷ inter ceram opusque facili vultu ac manu commeat. Sic animal in omnem vsum sui mobile. Mirari solemus ⁸ scænæ peritos, quòd in omnem significationem rerum & effe-

EPIST. CXXI. I. ARCHIDEMVM.] *Inter primores Stoicos fuit, etsi hodie minùs, olim maximè in famâ. Vide in Manuduct. 1. Dissert. XII.*

2. HI IUDICIUM ACCIPIENT.] *Non dissurgent, litem tecum contestabuntur.*

3. NON QUIDQUID MORALE.] *Meliùs interrogazione hoc efferas, & claudas, ut sit affirmantis. Nam ex sequela hoc velle dicas: Moralia etiam esse, quæ si non aperitè & statim, flexu vel subsidio aliquo ducunt ad bonos mores. Tale istud.*

4. VNAM ILLI SILLABAM.] *Ut fiat Infelicitas.*

5. EX GRATULATIONE NATVM.] *Ex eo quòd votorum compotes facti, gratulationes exceperimus, quasi rebus bonis: at malæ illæ erant.*

6. CONSTITUTIONIS SVÆ SENSVS.] *Ipsam hoc Stoicum verbum, & scitum, Laërtius breuiter ex Chrysippo: ἀποτορ δίκαιον ἐστὶν ἀντὶ τοῦ τοῦ αὐτοῦ οὐσαν, ἢ τὴν ταύτης οὐραϊδὸν: Primum cognatum esse omni animali, suam ipsius constitutio-*

nem, & eius cognitionem ac sensum. Cicero, in Catonis personâ, 111. de Finibus: Placet iis (Stoicis) quorum ratio mihi probatur, simul atque natum sit animal, ipsum sibi conciliari & commendari ad se conseruandum, & ad suum statum (ita dicit οὐσαν, siue Constitutionem) & ad ea quæ conseruantia sunt eius status diligenda. Tractat eundem locum v. de Finibus: & erat creber in eorum scriptis, quia Finem ex eo ducebant. Quomodo, Laërtius tibi dicit in Zenone initio partis Ethicæ.

7. INTER CERAM OPVSQVE.] *Turnebus notat, ceram esse fucum siue picturam: quia veteres ceris pingere solebant. Ceris dico, variè coloratis. Varro: Pictores loculatas magnas habent arculas, vbi discolors sunt ceræ.*

8. SCÆNÆ PERITOS.] *Scripti, sciat peritos. ex quo idem ille doctissimus optimusq. Turnebus, saltationis. Et vcrò ad Pantemimos, quorum saltatio erat, hæc propriè pertinent: qui gestibus solis historias fabulæq. scitè exprimebant & agebant.*

9. MAGNÆ

A effectuum parata illorum est manus, & verborum velocitatem gestus assequitur. Quod illis ars praestat, his natura. Nemo aegre molitur artus suos, nemo in usu sui haesit: ad hoc edita, protinus faciunt. Cum hac scientia prodeunt, instituta nascuntur. Ideo, inquit, partes suas animalia apte mouebunt: quia si aliter mouerint, dolorem sensura sunt. Ita, ut vos dicitis, coguntur, metusque illa in rectum, non voluntas mouet: quod est falsum. Tarda enim sunt, quae necessitate impelluntur. Agilitas, spontaneus motus est. Adeo autem non adigit illa ad hoc doloris timor, ut in naturalem motum etiam dolore prohibente nitantur. Sic infans qui stare meditatur, & ferre se assuescit, simul tentare vires suas coepit, cadit: & cum fletu toties resurgit, donec se per dolorem ad id quod natura poscit, exercuit. Animalia quaedam tergi durioris inuersa tamdiu se torquent, ac pedes exferunt, & obliquant, donec ad locum reponantur. Nullum tormentum sentit supinata testudo. inquieta est tamen desiderio naturalis status: nec ante desinit niti, quaterere se, quam in pedes constitit. Ergo omnibus constitutionis suae sensus est, & inde membrorum tam expedita tractatio: nec vllum maius indicium habemus, cum hac illa ad viuendum venire notitia, quam quod nullum animal ad usum sui rude est. Constitutio est, inquit, ut vos dicitis, principale animi quodam modo se habens erga corpus. Hoc tam perplexum & subtile, & vobis quoque vix enarrabile, quomodo infans intelligit? Omnia animalia dialectica nasci oporteret, ut istam finitionem ⁹ magnae parti togatorum obscuram intelligant. Verum erat quod opponis, si ego ab animalibus constitutionis finitionem intelligi dicerem. Nam ipsa constitutio facilius naturam intelligitur, quam enarratur. Itaque infans ille, quid sit constitutio, non nouit: constitutionem suam nouit: & quid sit animal nescit, animal esse se sentit. Praeterea ipsam constitutionem suam crasse intelligit, & summam, & obscure. Nos quoque animum habere nos scimus: quid sit animum, ubi sit, qualis sit, & unde, nescimus. Qualis ad nos peruenit animi nostri sensus, quamuis naturam eius ignoremus, ac sedem, talis ad omnia animalia constitutionis suae sensus. Necessesse est enim id sentiant, per quod alia quoque sentiunt: necessesse est sensum eius habeant, cui parent, a quo reguntur. Nemo non ex nobis intelligit esse aliquid, quod impetus suos moueat: quid sit illud, ignorat. & conatum sibi esse scit: quid sit, aut unde sit, nescit. Sicut infantibus, sic quoque animalibus, principalis partis suae sensus est, non satis dilucidus, non expressus. Dicitis, inquit, omne animal primum constitutioni suae conciliari: hominis autem constitutionem rationalem esse: & ideo conciliari hominem sibi, non tamquam animali, sed tamquam rationali. Ea enim parte sibi carus est homo, quam homo est. Quomodo ergo infans conciliari constitutioni rationali potest, cum rationalis nondum sit? Vnicuique aetati sua constitutio est: alia infanti, alia puero, alia seni. Omnes enim constitutioni conciliantur, in quam sunt. Infans sine dentibus est: huic constitutioni suae conciliatur. enati sunt dentes: huic constitutioni conciliatur. Nam & illa herba, quae in segetem frugemque ventura est, alienam constitutionem habet tenera, & vix eminentis sulco: aliam cum conualuit, & molli quidem culmo, sed qui ferat onus suum, constitit: aliam cum flauescit, & ¹⁰ ad aream spectat, & spica eius induruit: in quamcumque constitutionem venit, eam tuetur, in eam componitur. Alia est aetas infantis, pueri, adolescentis, senis: ego tamen idem sum, qui & infans fui, & puer, & adolescens. Sic quamuis alia atque alia cuique constitutio sit, conciliatio constitutionis suae eadem est. Non enim puerum mihi aut iuuenem, aut senem, sed me natura commendat. Ergo infans ei constitutioni suae conciliatur, quae tunc infanti est, non quae futura iuueni est. Neque enim si aliquid illi maius, in quo transeat, restat, non hoc quoque in quo nascitur, secundum naturam est. Primum sibi ipsi conciliatur animal: debet enim aliquid esse, ad quod alia referantur. Voluptatem peto. cui? mihi. ergo mei curam ago. Dolorem refugio. pro quo? pro me. ergo mei curam ago. Si omnia propter curam mei

facio,

9. MAGNAE PARTI TOGATORVM.] *Id est, primorum civium. nam hoc ipso, quod Togatos dicit, Tunicatae plebi opponit. Illi autem primores, ferè docti.*

10. AD AREAM SPECTAT.] *Quod tritura gratia solent deportari.*

facio, ante omnia est mei cura. Hæc animalibus inest cunctis: nec inferitur, sed innasci- A
tur. Producit fœtus suos natura, non abiicit: & quia tutela certissima ex proximo est,
sibi quisque commissus est. Itaque ut in prioribus dixi, tenera quoque animalia è mater-
no utero vel quoquo modo effusa, quid sit infestum ipsis, protinus norunt, & mortifera
deutant: umbram quoque transuolantium reformidant, obnoxia auibus raptò viu-
entibus. Nullum animal ad vitam prodit sine metu mortis. Quemadmodum, inquit, edi-
tum animal intellectum habere, aut salutaris aut mortiferæ rei potest? Primum quæri-
tur, an intelligat, non quemadmodum intelligat. Esse autem illis intellectum, ex eo ap-
paret, quòd nihil amplius, si intellexerint, faciant. Quid est quare pavonem, quare anse-
rem gallina non refugiat, cum tanto minorem, & ne notum quidem sibi, accipitrem fu-
giat? quare pulli felem timent, canem non timent? Apparet illis inesse scientiam noci-
turi, non experimento collectam. nam antequam possint experiri, cauent. Deinde, ne
hoc casu existimes fieri, nec metuunt alia quàm debent, nec unquam obliuiscuntur hu-
ius tutelæ & diligentia. æqualis est illis à pernicioso fuga. Præterea, non fiunt timidiora B
viuendo. Ex quo quidem apparet, non vsu illa ad hoc peruenire, sed naturali amore sa-
lutaris suæ. Et tardum est & varium, quod vsus docet: quidquid natura tradit, & æquale
est omnibus, & statim. Si tamen exigis, dicam quomodo omne animal perniciofa in-
telligere conetur. Sentit se carne constare: itaque sentit, quid sit, quo secari caro, quo vri,
quo obteri possit. Quæ sunt animalia armata ad nocendum, horum speciem trahit ini-
micam & hostilem. Inter se ista coniuncta sunt. Simul enim conciliatur saluti suæ quid-
que: & quæ iuuant, illa petit, læsura formidat. Naturales à contrariis aspernationes sunt.
sine vllâ cogitatione, sine consilio fit, quidquid natura præcipit. Non vides, quanta sub-
tilitas sit apibus ad fingenda, domicilia? quanta ¹¹ diuidui laboris obeundi concordia?
Non vides quàm nulli mortalium imitabilis sit, illa araneæ textura? quanti operis sit, fila
disponere? alia in rectum immisssa firmamenti loco, alia in orbem currentia ex denso ra-
ra, quæ minora animalia, in quorum perniciem illa tenduntur, velut retibus implicata
teneant. Nascitur ars ista, non discitur. Itaque nullum est animal altero doctius. vide- C
bis aranearum pares telas, par ¹² in fauis angulorum omnium foramen. Incertum est &
inæquale, quidquid ars tradit: ex æquo venit, quod natura distribuit. Hæc nihil magis,
quàm tutelam sui, & eius peritiam tradidit: ideoque etiam simul incipiunt, & discere
& viuere. Nec est mirum, cum eo nasci illa, sine quo frustra nascerentur. Primum hoc
instrumentum illis natura contulit, ad permanendum in conciliatione & caritate sui.
Non poterant salua esse, ni vellent. Nec hoc per se profuturum erat: sed sine hoc nulla
res profuisset. Sed in nullo deprehendes ¹³ vilitatem sui, ne negligentiam quidem. Ta-
citis quoque & brutis, quamuis in cetera torpeant, ad viuendum solertia est. Videbis
quæ aliis inutilia sunt, sibi ipsa non deesse.

EPIST. CXXII.

INGENIUM luxuriæ, aduersa moribus facere. Aliter canare, bibere, dormire, surgere: D
& tales aliquot Antipodas facere describit.

DETRIMENTVM iam dies sensit: resiliuit aliquantulum: ita tamen, ut libera-
le adhuc spatium sit, si quis cum ipso, ut ita dicam, die surgat, officiosior, melior-
que, quàm si quis illum exspectat, ¹ ut luce primâ exeat. Turpis, qui alto sole semi-
somnia

11. DIUIDVI LABORIS.] Nam partiuntur
inter se munera.

12. IN FAVIS ANGLORVM.] Alij libri, in fi-
lis, quod in Araneis probem.

13. VILITATEM SVI.] Ut se contemnat, vile
habeat.

EPIST. CXXII. I. VT LUCE PRIMA EX-
EAT.] Hæc vera habeo, & pro Romano more scripta.
Satis notum, salutatores cum primâ luce, sepe ante,
exire solitos & discurrere: qui Officiosi dicebantur,
& res ipsa Officium. At nunc Seneca: Dies quidem
minuit, & tardior lux est: tamen vel sic satis longus,
siquis